

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Кафедра ветеринарної епідеміології та охорони здоров'я тварин

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету ветеринарної медицини

Микола ЦВІЛХОВСЬКИЙ
05 2024 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри ветеринарної
епідеміології та охорони здоров'я тварин
Протокол № 5 від «15» 05 2024 р.

Завідувач кафедри ветеринарної
епідеміології та охорони здоров'я тварин
Володимир МЕЛЬНИК

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Ветеринарна гігієна, санітарія і
експертиза»

Лариса ШЕВЧЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЕПІЗООТОЛОГІЯ ТА ІНФЕКЦІЙНІ ХВОРОБИ»

Галузь знань Ветеринарна медицина
спеціальність 212 – «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» _____
освітня програма - Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза
Факультет ветеринарної медицини

Розробники: **МЕЛЬНИК В.В.** завідувач кафедри ветеринарної епідеміології та охорони здоров'я тварин к.вет.н., доцент, **МАРТИНЮК О.Г.** доцент кафедри ветеринарної епідеміології та охорони здоров'я тварин к.вет.н., доцент

Київ – 2024 р.

Опис навчальної дисципліни

«Епізоотологія та інфекційні хвороби»

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	
Освітній ступінь	Магістр
Спеціальність	212 – «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»
Освітня програма	Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	Обов'язкова
Загальна кількість годин	255
Кількість кредитів ECTS	8,5
Кількість змістових модулів	8
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-
Форма контролю	Залік, Екзамен
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання	
	денна форма навчання
Рік підготовки (курс)	4
Семестр	7-8
Лекційні заняття	60 год
Практичні, семінарські заняття	-
Лабораторні заняття	105 год.
Самостійна робота	90 год.
Навчальна практика	30 год
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	5, 6 год.

1. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета - засвоєння студентами практичних основ пізнання епізоотичного процесу, оволодіння методами діагностики, навиками профілактично-лікувальної роботи з проведення протиепізоотичних заходів. з документальним оформленням.

Завдання:

- Опанувати профілактичні заходи як єдину державну науково-обґрунтовану систему профілактики і заходів ліквідації інфекційних хвороб;
- Вивчити способи та засоби лікування інфекційних хвороб, їх значення в локалізації і ліквідації вогнищ інфекції;
- Затвердити знання з проведення алергічних діагностики інфекційних хвороб;

- Розробити систему ветеринарно-санітарних заходів на основі біобезпеки, дезінфекції, дезінсекції і дератизації за епізоотичного благополуччя;
- Оформити документально заходами масових обробок та комісійних розпоряджень з протиепізоотичної роботи.

У результаті проходження навчальної практики студент повинен **знати**:

- Методи аналізу епізоотичної ситуації;
- Принципи протиепізоотичної роботи;
- Особливості описової епізоотології, моделювання та прогнозування і застосування їх за різних форм інфекції;
- Діагностичні методи дослідження подвірних та промислових господарств;
- Значення біобезпеки, дезінфекції, дератизації та дезінсекції в комплексі протиепізоотичних заходів;
- Індивідуальні, комплексні та карантинні лікувально-профілактичні обробки та заходи на тваринницьких об'єктах;
- Оформлення документально планові і проведення протиепізоотичні заходи.

Вміти:

- Самостійно провести епізоотологічне обстеження господарства, встановити причини захворюваності і загибелі тварин;
- Проводити збір та транспортування взятих проб чи зразків для діагностичних досліджень;
- Провести дезінфекцію різних об'єктів з виробництва зберігання та реалізації тваринницької продукції;
- Запровадити заходи з біобезпеки та біозахисту на підприємстві;
- Діяти відповідно до регламенту щодо ліквідації і профілактиці характерних для країни та транскордонних хвороб;
- Здійснити ін'єкційні маніпуляції тваринам;
- Користуватись інструктивними матеріалами та правильно скласти документи звітності.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної галузі та професії.

ЗК 9. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

СК 4. Здатність проводити клінічні дослідження з метою формулювання висновків щодо стану тварин чи встановлення діагнозу.

СК 7. Здатність організовувати і проводити лабораторні та спеціальні діагностичні дослідження й аналізувати їх результати.

СК 8. Здатність планувати, організовувати та реалізовувати заходи з лікування тварин різних класів і видів, хворих на незаразні, інфекційні та інвазійні хвороби.

СК 12. Здатність розробляти та реалізовувати заходи, спрямовані на захист населення від хвороб, спільних для тварин і людей.

СК 13. Здатність розробляти стратегії профілактики хвороб різної етіології.

СК 19. Здатність здійснювати просвітницьку діяльність серед працівників галузі та населення.

СК 20. Здатність організувати, здійснювати і контролювати документообіг під час професійної діяльності.

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН 3. Визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології.

ПРН 4. Збирати анамнестичні дані під час реєстрації та обстеження тварин, приймати рішення щодо вибору ефективних методів діагностики, лікування та профілактики хвороб тварин.

ПРН 7. Формулювати висновки щодо ефективності обраних методів і засобів утримання, годівлі та лікування тварин, профілактики заразних і незаразних хвороб, а також виробничих і технологічних процесів на підприємствах з утримання, розведення чи експлуатації тварин різних класів і видів.

ПРН 18. Здійснювати облікову звітність під час фахової діяльності.

ПРН 20. Володіти спеціалізованими програмними засобами для виконання професійних завдань.

2. Програма та структура навчальної дисципліни для:

– повного терміну денної форми навчання;

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					у сьогорі	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Вчення про інфекційний процес. Епізоотичний процес і його рушійні сили														
Тема 1. Введення в епізоотологію. Предмет і методи епізоотології. Епізоотологічні аспекти вчення про інфекцію.	1	7	2		3		2							
Тема 2. Значення макроорганізму в розвитку та прояві інфекційного процесу. Неспецифічна (природна) резистентність і специфічний імунітет. Імунодефіцити.	2	7	2		3		2							
Тема 3. Суть епізоотичного процесу. Епізоотичний ланцюг і рушійні сили епізоотичного процесу. Механізм, фактори та шляхи передачі збудників інфекційних хвороб. Сезонність, періодичність, фактори впливу на прояв епізоотій.	3	7	2		3		2							

Тема 4. Значення схильності тварин до захворювань в епізоотичному процесі. Форми прояву, динаміка, стадійність епізоотій. Поняття про епізоотичне вогнище (епізоотичне, природне), неблагополучний пункт та загрозову зону. Види епізоотичних вогнищ. Поняття про краєву епізоотологію і епізоотологічну географію, їх зв'язок з питанням екології.	4	7	2	3	2							
Разом за змістовим модулем 1		28	8	12	8							
Змістовий модуль 2. Ветеринарно-санітарні заходи та біобезпека												
Тема 5. Номенклатура і класифікація інфекційних хвороб. Закони і категорії епізоотології. Інтенсивні та екстенсивні показники ступеню напруженості моделювання і прогнозування епізоотичного процесу. Лікувально-профілактичні заходи при інфекційних хворобах тварин.	5	7	2	3	2							
Тема 6. Загальна і спеціальна профілактика інфекційних хвороб. Дезінфекція, дезінсекція і дератизація, їх місце та значення в комплексі протиепізоотичних заходів. Способи контролю ефективності дезінфекції.	6	7	2	3	2							
Тема 7. Біозахист і біобезпека. Способи боротьби з особливо небезпечними транскордонними та емерджентними хворобами.	7	7	2	3	2							
Разом за змістовим модулем 2		21	6	9	6							
Змістовий модуль 3. Система протиепізоотичних заходів												
Тема 8. Сибірка	8	7	2	3	2							

Тема 9 Сказ	9	7	2		3		2							
Тема 10 Туберкульоз	10	7	2		3		2							
Тема 11 Бруцельоз	11	7	2		3		2							
Тема 12 Лептоспіроз	12	7	2		3		2							
Разом за змістовим модулем 3		35	10		15		10							
Змістовий модуль 4. Інфекційні хвороби, спільні для декількох видів тварин														
Тема 13 План дії в умовах контролю траскордонних хвороб на прикладі ящуру.	13	7	2		3		2							
Тема 14 Хламідіози	14	7	2		3		2							
Тема 15 Пріонні хвороби	15	7	2		3		2							
Разом за змістовим модулем 4		21	6		9		6							
Усього годин семестр 1		105	30		45		30							
Семестр 2														
Змістовий модуль 5. Інфекційні хвороби свиней														
Тема 16 Африканська чума свиней	1	7	2		4		1							
Тема 17 Вірусний трансмісивний гастроентерит свиней. (Коронавірусні інфекції свиней) Епідемічна діарея.	2	7	2		4		1							
Тема 18 Респіраторно-репродуктивний синдром свиней.	3	7	2		4		1							
Тема 19 Цирковірусна інфекція свиней	4	7	2		4		1							
Разом за змістовим модулем 5		28	8		16		4							
Змістовий модуль 6. Інфекційні хвороби птахів														
Тема 20 Інфекційний бронхіт. Інфекційний ларинготрахеїт.	5	7	2		4		1							
Тема 21 Ньюкаслська хвороба. Концепція «системи раннього виявлення хвороб»	6	7	2		4		1							
Тема 22 Грип птахів, коней і свиней	7	7	2		4		1							
Разом за змістовим модулем 6		21	6		12		3							
Змістовий модуль 7. Інфекційні хвороби коней, молодняку і хутрових														
Тема 23 Сап. Інфекційний енцефаломієліт коней	8	7	2		4		1							
Тема 24 Колібактеріоз молодняку тварин	9	7	2		4		1							
Тема 25 Сальмонельоз тварин	10	7	2		4		1							

Тема 26 Міксоматоз кролів. Вірусна геморагічна хвороба кролів	11	7	2	4	1								
Тема 27 Чума м'ясоїдних. Коронавірус котів та собак	12	7	2	4	1								
Разом за змістовим модулем 7		35	10	20	5								
Змістовий модуль 7. Інфекційні хвороби риб і бджіл													
Тема 28 Основні інфекційні хвороби риб, їх профілактика та заходи боротьби.	23	7	2	4	1								
Тема 29 Ветеринарно-профілактичні заходи з хвороб бджіл на пасіках	14	7	2	4	1								
Тема 30 Українські, європейські та міжнародні вимоги щодо безпечності харчових продуктів за епізоотій. Формування ветеринарно-санітарної безпеки за міжнародної торгівлі.	15	7	2	4	1								
Разом за змістовим модулем 8		21	6	12	3								
Усього годин семестр 2		105	30	60	15								
Усього годин за курс		255	60	105	90								
Навчальна практика з епізоотології та інфекційних хвороб													
День 1. Техніка безпеки при роботі на ветеринарно-санітарних об'єктах				6									
День 2. Складання акту епізоотологічного обстеження				6									
День 3. Проведення та оформлення акту за алергічних досліджень тварин				6									
День 4. Проведення щеплень та оформлення планово-звітної документації				6									
День 5. Біобезпека та проведення дезінфекції, дезінсекції і дератизації				6									
Усього годин				30									
Усього годин за курс		30											

3. Теми лабораторних (практичних, семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Ветеринарні і ветеринарно-санітарні об'єкти. Ознайомлення з інфекційною клінікою та ізолятором, режим їх роботи.	2

2	Роль лабораторно-діагностичних досліджень при інфекційних хворобах тварин. Техніка взяття крові у тварин різних видів для лабораторно-діагностичних досліджень.	2
3	Правила та техніка взяття і пересилки патологічного матеріалу для лабораторних досліджень.	2
4	Техніка та методика проведення алергічних досліджень тварин з одночасним клінічним оглядом.	2
5	Організація щеплень. Ознайомлення з технікою вакцинації тварин та технікою введення імунних сироваток.	2
6	Вивчення методики епізоотологічного обстеження господарства та оформлення акту епізоотологічного обстеження. Методика ведення епізоотичних журналів та складання епізоотичних карт.	2
7	Загальне ознайомлення з біопрепаратами: вакцини гамаглобуліни, алергени, діагностичні препарати для серологічних досліджень.	2
8	Біопрепарати: лікувальні, стимулюючі та діагностичні.	2
9	Дезінфекція та її значення для профілактики та ліквідації інфекційних хвороб тварин. Види і об'єкти дезінфекції.	2
10	Методи і засоби дезінфекції. Прилади та машини для проведення дезінфекції різних об'єктів.	2
11	Контроль якості дезінфекції. Методи і засоби дезінсекції та дератизації.	2
12	Правець. Ботулізм. Сибірка.	2
13	Псевдотуберкульоз. Туберкульоз.	2
14	Хламідіози. Бруцельоз. Туляремія.	2
15	Лістеріоз. Лептоспіроз. Риккетсіози.	2
16	Віспа ссавців. Ящур. Пастерельози.	2
17	Хвороба Ауескі. Сказ.	2
18	Стахіботріотоксикоз. Аспергілотоксикоз. Фузариотоксикоз. Дерматомикози.	2
19	ЕМКАР. Злоякісний набряк. Браздот.	2
20	Лейкоз. Злоякісна катаральна лихоманка ВРХ. Блутанг. Пошесне запалення легень ВРХ.	2
21	Парагрип-3. Вірусна діарея ВРХ. Інфекційний ринотрахеїт. Кампілобактеріоз	2
22	Нодулярний дерматит ВРХ. Чума ВРХ. Паратуберкульоз. Некробактеріоз	2
23	Інфекційна ентеротоксемія овечок. Контагіозна ектіма овечок і кіз. Інфекційний мастит овечок. Інфекційна агалактія овечок і кіз. Копитна гниль.	1
	Разом	45
Семестр 2		
1	Класична чума свиней.	2
2	Колієнтеротоксемія (набрякова хвороба свиней). Тешенська хвороба.	2
3	Бешиха свиней. Актинобацилярна плевропневмонія.	2
4	Дизентерія свиней. Анаеробна дизентерія свиней.	2
5	Везикулярна екзантема свиней. Везикулярна хвороба.	2
6	Гемофільозний полісерозит. Інфекційний атрофічний риніт свиней.	2
7	Псевдомоноз свиней. Парвовірусна інфекція (хвороби репродуктивних органів свиней).	2
8	Оцінка стану компартаменту	2
9	Респіраторний мікоплазмоз. Вірусний гепатит каченят. Вірусний синусит каченят.	2
10	Кандидамікоз птахів. Аспергільоз.	2

11	Сальмонельоз птахів.	2
12	Пулороз-тиф курей	2
13	Лейкоз птахів. Віспа птахів.	2
14	Орнітоз. Пастерельоз (холера) птахів.	2
15	Нейролімфоматоз (хвороба Марека). Синдром зниження несучості.	2
16	Вірусні ентерити новонароджених тварин. Стрептококоз.	2
17	Мит коней. Епізоотичний лімфангоїт коней.	2
18	Вірусний артеріїт. Африканська чума коней.	2
19	Інфекційна анемія коней. Інфекційний метрит коней.	2
20	Ринопневмонія коней. Контагіозна плевропневмонія.	2
21	Алеутська хвороба норок. Пастерельоз хутрових. Псевдомоноз норок.	2
22	Аденовірусна інфекція м'ясоїдних. Вірусні ентерити м'ясоїдних. Інфекційний гепатит м'ясоїдних. Анемія кішок.	2
23	Вірусний перитоніт кішок. Панлейкопенія котів. Коронавірус котів (вірусний перитоніт кішок). Каліцивіроз. Лейкоз кішок.	2
24	Вакцинопрофілактика м'ясоїдних	2
25	Варроз бджіл. Нозематоз та акарапідоз. Гафніоз. Сальмонельоз та колибактеріоз бджіл, септицемія бджіл. Токсикози бджіл (падевий, хімічний, сольовий та пилковий).	2
26	Європейський та американський гнилець бджіл.	2
27	Мішечкуватий розплід. Хронічний та гострий вірусний параліч бджіл. Аскофероз та аспергильоз бджіл. Меланоз бджіл	2
28	Аеромоноз (фурункульоз) лососевих. Аеромоноз коропів. Весняна віремія коропів. Вібріоз. Вірусна геморагічна септицемія. Псевдомонози коропів.	2
29	Вірусне захворювання каналного сома. Вірусний некроз еритроцитів. Віспа коропів. Герпесвірусна хвороба лососевих. Бранхіомікоз риб. Сапролегніоз риби й ікри в рибницьких господарствах.	2
30	Регламенти ЄС щодо благополуччя територій	2
	Разом	60

4. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з сибірки	3
2.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя із сказу	3
3.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з туберкульозу	3
4.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя із бруцельозу	3
5.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з лептоспірозу	3
6.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з ієрсиніозів	3
7.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з хламідіозів	3
8.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з ящуру.	3
9.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з хламідіозу	3

10.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з пріонних хвороб	3
11.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з МКАРу	3
12.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з контагіозної ектими овечок і кіз	3
13.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з африканської чуми свиней	3
14.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з цирковірусної інфекції свиней	3
15.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з колієнтеротоксемії	3
16.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з ензоотичного енцефаломієліту свиней	3
17.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з інфекційний бронхіт. Інфекційний ларинготрахеїт.	3
18.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з н'юкаслської хвороби.	3
19.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з грипу птахів, коней і свиней	3
20.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з пулорозу-тифу курей	3
21.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з аспергильозу	3
22.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з колібактеріозу молодняку тварин	3
23.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з сальмонельозу тварин	3
24.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з міксоматозу кролів.	3
25.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з пастерельозу.	3
26.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з сальмонельозу.	3
27.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з основних хвороб риб	3
28.	Описати ветеринарно-санітарні вимоги до продукції тваринництва за неблагополуччя з хвороб бджіл	3
29.	Описати європейські та міжнародні вимоги щодо безпечності харчових продуктів за епізоотій. Формування ветеринарно-санітарної безпеки за міжнародної торгівлі.	3
30.	Викласти принципи формування ветеринарно-санітарної безпеки за міжнародної торгівлі.	3
Всього		90

5. Засоби діагностики результатів навчання:

- екзамен;
- залік;
- модульні тести;
- реферати;
- виконання тестів після заняття.

6. Методи навчання

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда);
- практичний метод (лабораторні заняття, статистична обробка);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, складання реферату);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані);
- самостійна робота (виконання завдань).

7. Методи оцінювання

- екзамен;
- залік;
- усне опитування;
- модульне тестування;
- презентації та виступи.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти. Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна та результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

9. Навчально-методичне забезпечення

1. електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn)
2. Епізоотологія та інфекційні хвороби. (<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=5011>);
3. конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
4. підручники, навчальні посібники, практикуми;
5. методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної форми здобуття вищої освіти;
6. програма навчальної (виробничої) практики навчальної дисципліни.

10. Рекомендовані джерела інформації

- Основна

1. Мельник В.В., Недосєков В.В., Литвиненко В.М., Мартинюк О.Г., Сорокіна Н.Г. Практикум з загальної епізоотології. Київ НУБіП - 2016. - С.270.
2. Литвин В.П., Ярчук Б.М./Загальна епізоотологія/ К. - 1995. - 256 с.
3. Ярчук Б.М., Вербицький П.І., Литвин В.П., Корнієнко Л.Є., Домбровський О.Б., Тирсін Р.В., Корнієнко Л.М. Загальна епізоотологія. /Б.М. Ярчук, П.І. Вербицький, В.П. Литвин/ Підручник – Біла Церква. – 2002. – 656 с.
4. Галатюк О.Є., Радзиховський М.Л. Організація профілактичних та оздоровчих заходів при інфекційних хворобах тварин/О.Є. Галатюк, М.Л. Радзиховський. Методичний посібник. – Житомир. – 2013. – 456 с.

5. Литвиненко В.М. Вакцинопрофілактика захворювань птахів. Навчальний посібник для студентів магістратури факультету ветеринарної медицини. Київ - 2016. - С.164.
6. Литвин В.П., Литвиненко В.М. Ветеринарне забезпечення бджільництва. Посібник для магістрів факультету ветеринарної медицини. Київ - 2021. С.302.
7. Литвиненко В.М., Мельник В.В., Недосєков В.В., Мартинюк О.Г., Сорокіна Н.Г. Епізоотологія у схемах і діаграмах. Навчальний посібник. Частина 1. Київ НУБіП - 2021. - С.310.
8. Литвиненко В.М., Мельник В.В., Сорокіна Н.Г., Ситюк М.П., Стець В.В. Епізоотологія у схемах і діаграмах. Навчальний посібник. Частина 2. Київ НУБіП - 2022. - С.337.
9. Литвиненко В. М. Посібник для студентів ветеринарного факультету. Ветеринарне забезпечення бджільництва. НУБіП України – К.: - 2021. – 390с

- Допоміжна

1. Литвин В.П., Олійник Л.В., Корнієнко Л.В., Ярчук Б.М., Домбровський О.М., Корнієнко Л.М. Факторні хвороби сільськогосподарських тварин. Монографія/за редакцією професора Литвина В.П., Корнієнка Л.Є. – Київ «Аграрна наука». – 2002. – 400 с.
2. Корнієнко Л.Є., Наливайко Л.І., Недосєков В.В., Ушкалов В.О., Ярчук Б.М., Корнієнко Л.М., Дудніков Л.А. Інфекційні хвороби птиці/ - 2012. - 528 с.
3. Недосєков В.В., Макаров В.В., Мельник В.В. Посібник по викоріненню хвороб шляхом стемпінг-аут/ В.В. Недосєков , В.В. Макаров, В.В. Мельник. Навчальний посібник. – Київ. -2011. – 123 с.
4. Корнієнко Л.Є., Бусол В.О., Недосєков В.В., Ушкалов В.О., Головка А.М., Корнієнко Л.М., Ярчук Б.М., Дудніков Л.А. Інфекційні хвороби тварин з везикулярним синдромом/ Л.Є. Корнієнко, В.О. Бусол, В.В. Недосєков. Навчальний посібник /За редакцією Л.Є. Корнієнка. – Біла Церква. – 2010. – 272 с.
5. Недосєков В.В., Макаров В.В. Міжнародна класифікація хвороб і особливо небезпечні інфекції тварин/ В.В. Недосєков, В.В. Макаров. Навчальний посібник. - Київ. – 2010. 120 с.
6. Галатюк О.Є. Хвороби бджіл з основами бджільництва. Житомир 2006. С. 288.

Інформаційні ресурси

1. Законодавство України/ Верховна рада України. <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Епізоотологічний словник / В.В. Поліщук - 2013. <http://twin.nauu.kiev.ua/vet/vpol.nsf/b3266a3c17f9bb7085256b870069c0a9/80d1fd7045cca177c225730700364b9a?OpenDocument>
3. Спеціальна епізоотологія / А. Ф. Каришева - 2002. <http://medbib.in.ua/spetsialna-epizootologiya.html>
4. Бойко Н.І., Бойко Г.В., Литвиненко В.М., Напненко О.О. Лабораторна діагностика та вакцинопрофілактика захворювань птахів. Київ -2017. С. 551. http://dSPACE.nubip.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/5055/1/%d0%91%d0%be%d0%b9%d0%ba%d0%be_%d0%9b%d0%b0%d0%b1%20%d0%b4%d1%96%d0%b0%d0%b3%d0%bd%d0%be%d1%81%d1%82%d0%b8%d0%ba%d0%b0%20%d0%bf%d1%82%d0%b0%d1%85%d1%96%d0%b2.pdf